

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

828

Vragen van het lid **Kuiken** (PvdA) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *naming and shaming op internet* (ingezonden 24 november 2017).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming) (ontvangen 9 januari 2018) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 736

Vraag 1

Kent u de documentaire en tv-uitzending Shame/Fame?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Over welke wettelijke mogelijkheden beschikt een slachtoffer van shaming om filmpjes van het internet te krijgen en om degenen die dergelijke filmpjes maken en op het internet plaatsen juridisch aan te pakken?

Antwoord 2

Wanneer beelden eenmaal zijn vastgelegd, ook als dit rechtmatig is gebeurd, is vervolgens de vraag of deze beelden ook zonder meer gepubliceerd mogen worden. Publicatie kan onder omstandigheden verboden zijn, maar daar kan in concrete gevallen alleen achteraf tegen worden opgetreden.

– Strafrechtelijke mogelijkheden:

Onrechtmatig vastgelegde beelden, bijvoorbeeld beelden die heimelijk zijn vastgelegd, mogen uiteraard niet worden verspreid. Hiertegen kan worden opgetreden op grond van artikel 139g in samenhang met 139f Sr.

Daarnaast is het mogelijk dat beelden die op zichzelf rechtmatig zijn, op een strafbare wijze gepubliceerd worden. Bijvoorbeeld wanneer de beelden zodanig worden gepresenteerd dat sprake is van bedreiging (artikel 285 Sr), smaad of laster (artikel 261/262 Sr) of belediging (artikel 266 Sr). In deze gevallen kan aangifte worden gedaan bij de politie. Wanneer er sprake is van een strafbaar feit zoals online bedreiging of belediging, kan er contact met het betreffende social media bedrijf worden opgenomen.

Op basis van de Gedragscode Notice-and-Take-Down (NTD-gedragscode), die is opgesteld door overheid, bedrijfsleven en belangenverenigingen,

¹ https://www.npo.nl/shamefame/23-11-2017/BV_101386325

kan een verzoek worden gericht aan aanbieders om informatie van internet te verwijderen vanwege haar onrechtmatige of strafbare inhoud. De officier van justitie kan daarnaast met een bevel op grond van artikel 54a Sr, na machtiging van de rechter-commissaris, de aanbieder aansporen om de strafbare content te verwijderen. Als de aanbieder hieraan gevolg geeft, wordt hij niet vervolgd. Het wetsvoorstel computer-criminaliteit III, dat aanhangig is bij de Eerste Kamer, vergroot de mogelijkheden van de officier van justitie. Het wetsvoorstel (Kamerstukken 34 372) introduceert een zelfstandige bevelsbevoegdheid in artikel 125p van het Wetboek van Strafvordering. De officier van justitie kan in de toekomst na machtiging van de rechter commissaris een bevel afgeven tot verwijdering van de strafbare content ter beëindiging van strafbare feiten en ter voorkoming van nieuwe strafbare feiten.

Tot slot is van belang dat ter uitvoering van het regeerakkoord een wetsvoorstel in procedure wordt gebracht waarin een strafbaarstelling van wraakporno als zelfstandig delict in het Wetboek van Strafrecht wordt opgenomen. Zoals gemeld in de brief aan uw Kamer van 30 november 2017² is het voornemen om deze strafbaarstelling breder te trekken dan alleen wraakporno; ook situaties waarin intiem beeldmateriaal zonder iemands medeweten of zonder iemands toestemming wordt vervaardigd of verspreid zullen hieronder worden gebracht.

– Civielrechtelijke mogelijkheden:

De (niet in eigen opdracht) geportretteerde kan zich beroepen op schending van het portretrecht in de zin van artikel 21 Auteurswet indien hij een «redelijk belang» heeft dat zich verzet tegen openbaarmaking. Door deze ingebouwde belangenafweging kan het publiceren van foto's of filmpjes van herkenbare personen een schending van portretrecht opleveren. Dit hangt af van de omstandigheden van het geval. In algemene zin kan sprake zijn van een onrechtmatige daad vanwege schending van portretrecht (artikel 21 Auteurswet juncto artikel 6:162 Burgerlijk Wetboek). Betrokkene heeft hiermee een middel om dit door de rechter te laten toetsen. Overigens is ook een actie uit onrechtmatige daad denkbaar in andere gevallen dan schending van portretrecht.

– Mogelijkheden van de Wbp

Waar het portretrecht gaat over de publicatie van foto's en filmbeelden, is de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) veel breder: de verwerking van persoonsgegevens. Publicatie van foto's of filmpjes van personen is ook een vorm van verwerking van persoonsgegevens. De Wbp vereist in ieder geval, net als bij verwerking van persoonsgegevens voor andere doeleinden, dat is voldaan aan een van de rechtvaardigingsgronden uit artikel 8 Wbp. Toestemming van de betrokkene kan hier een rechtvaardigingsgrond zijn (artikel 8, onder a). Een andere rechtvaardigingsgrond kan eventueel het gerechtvaardigd belang in de zin van artikel 8, onder f, Wbp zijn. Daarvan is sprake indien de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene (de gefilmde persoon), in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert. Het is zeer afhankelijk van de omstandigheden van het geval of er een gerechtvaardigd belang aanwezig is voor de gegevensverwerking. Wanneer de belangen met minder ingrijpende middelen kunnen worden gediend, is de gegevensverwerking niet toestaan. En als er een gerechtvaardigd belang is, zal dit moeten worden afgewogen tegen het recht van betrokkene op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. Of in het concrete geval sprake is van verwerking van persoonsgegevens, en of in dat geval voldaan is aan de Wbp, is aan de Autoriteit persoonsgegevens (AP) om te beoordelen. De wetgever heeft de onafhankelijke AP belast met het toezicht op de naleving en de handhaving van de Wbp. Ook hierbij gaat het derhalve om toetsing achteraf.

Bij een overtreding van deze wet kan een belanghebbende op grond van artikel 60 Wbp aan de Autoriteit persoonsgegevens verzoeken een

² Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling van Justitie en Veiligheid op 29 november 2017, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2017Z16704&did=2017D34854

onderzoek daarnaar in te stellen. Op 25 mei a.s. wordt de Wbp vervangen door de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en zal vanaf die datum een betrokkene op grond van artikel 77 AVG een klacht bij de Autoriteit persoonsgegevens kunnen indienen, als hij van mening is dat de verwerking van persoonsgegevens inbreuk op deze verordening maakt.

Vraag 3

Deelt u de mening dat het beter zou zijn om te voorkomen dat dergelijke filmpjes op internet komen? Zo ja, hoe kan dat worden voorkomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

Voorkomen is lastig, maar een in de praktijk zeer belangrijke mogelijkheid om ontoelaatbare (waaronder onrechtmatige) publicaties tegen te gaan, is via het platform waarop de publicatie is gedaan. De grote social media, waarop de meeste publicaties ook plaatsvinden, hebben huisregels en beleid voor de content die op hun platform wordt gepubliceerd. Zo biedt YouTube gebruikers de mogelijkheid om melding te maken, indien zij van mening zijn dat een video content bevat die in strijd is met de huisregels. In een dergelijk geval beoordeelt YouTube de melding en wordt de betreffende video van YouTube verwijderd indien deze geacht wordt de gedragsregels te hebben overschreden. Indien een gebruiker zich stelselmatig onttrekt aan de huisregels kan YouTube overgaan tot het opheffen van het account van deze gebruiker. Zoals ik u heb geïnformeerd in mijn brief van 21 december 2016 is het verwijderbeleid van social media bedrijven als Google niet meer vrijblijvend.³ Tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap is een gedragscode overeengekomen tussen de Europese Unie en een aantal toonaangevende social media bedrijven als Facebook, Twitter, Google/YouTube en Microsoft. Deze gedragscode onderstreept het belang tot naleving van Europese wet- en regelgeving en verplicht tot optreden binnen 24 uur na een ontvangen melding. Een werkgroep van de Europese Commissie, waarin ook mijn ministerie participeert, monitort de afspraken die zijn gemaakt met de social media bedrijven.

Vraag 4

Kent u de Zweedse wetgeving ten aanzien van het filmen of fotograferen van personen in de privésfeer en de publieke ruimte en het publiceren en verspreiden van dat beeldmateriaal? Biedt de Zweedse wet betere bescherming tegen shaming dan de Nederlandse? Zo ja, waar blijkt dat uit?

Antwoord 4

Sinds 1 juli 2013 is het in Zweden in de privésfeer in beginsel verboden te filmen of fotograferen als dat in het geheim gebeurt (Lag 2013:366).

Kernbepaling is artikel 6 a uit hoofdstuk 4 van het Zweedse Wetboek van Strafrecht («Brottsbalk»):⁴

«6 a § Degene die onrechtmatig met technische middelen in het geheim een foto neemt van iemand die zich bevindt binnen in een huis of op een toilet, in een kleedkamer of een andere soortgelijke ruimte, zal worden veroordeeld voor krenkende fotografie tot een boete of een gevangenisstraf van maximaal twee jaar.

Geen straf zal worden opgelegd als de handelingen gezien het doel en andere omstandigheden gerechtvaardigd zijn.

De eerste alinea is niet van toepassing op iemand die, met behulp van technische middelen, een foto van iemand neemt als onderdeel van de activiteit van een autoriteit.»

Het reeds genoemde artikel 139f uit het Nederlandse Wetboek van Strafrecht is zeer vergelijkbaar, waardoor de Nederlandse wet vergelijkbare bescherming biedt als de Zweedse wet.

³ Kamerstuk 26 643, nr. 438.

⁴ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

Vraag 5

Hoe oordeelt u – in de afweging tussen verschillende grondrechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting, het verbod op censuur en het recht op vrij nieuwsgaring enerzijds en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer anderzijds – over wetgeving die bepaalt dat het publiceren en verspreiden van fimpjes door privépersonen op het internet pas mag als degenen die daar op staan, daar toestemming voor hebben gegeven?

Antwoord 5

De regelgeving over bescherming van persoonsgegevens, het portretrecht en het Wetboek van Strafrecht zijn ook van toepassing op het verwerken van persoonsgegevens die met camera's worden vastgelegd. Indien een particulier geen gerechtvaardigd belang heeft in de zin van artikel 8, onder f, Wbp resteert in principe alleen toestemming als relevante grondslag om de persoonsgegevens te mogen verwerken, waarbij dient te worden opgemerkt dat de Wbp niet van toepassing is op verwerkingen ten behoeve van activiteiten met uitsluitend persoonlijke of huishoudelijke doeleinden. Hetzelfde geldt zoals reeds besproken in antwoord 2 voor de Auteurswet, waarbij de geportretteerde die noch opdracht noch anderszins toestemming heeft gegeven voor het portret, zich kan beroepen op schending van het portretrecht in de zin van artikel 21 Auteurswet indien hij een «redelijk belang» heeft dat zich verzet tegen openbaarmaking. Volledigheidshalve zij nog vermeld dat artikel 35 van de Auteurswet regelt dat degene die zonder daartoe gerechtigd te zijn een portret openbaar maakt, een overtreding begaat, die is gesanctioneerd met een geldboete van de vierde categorie. Zie voorts antwoord 4 en het slot van de passage «strafrechtelijke mogelijkheden» uit antwoord 2.